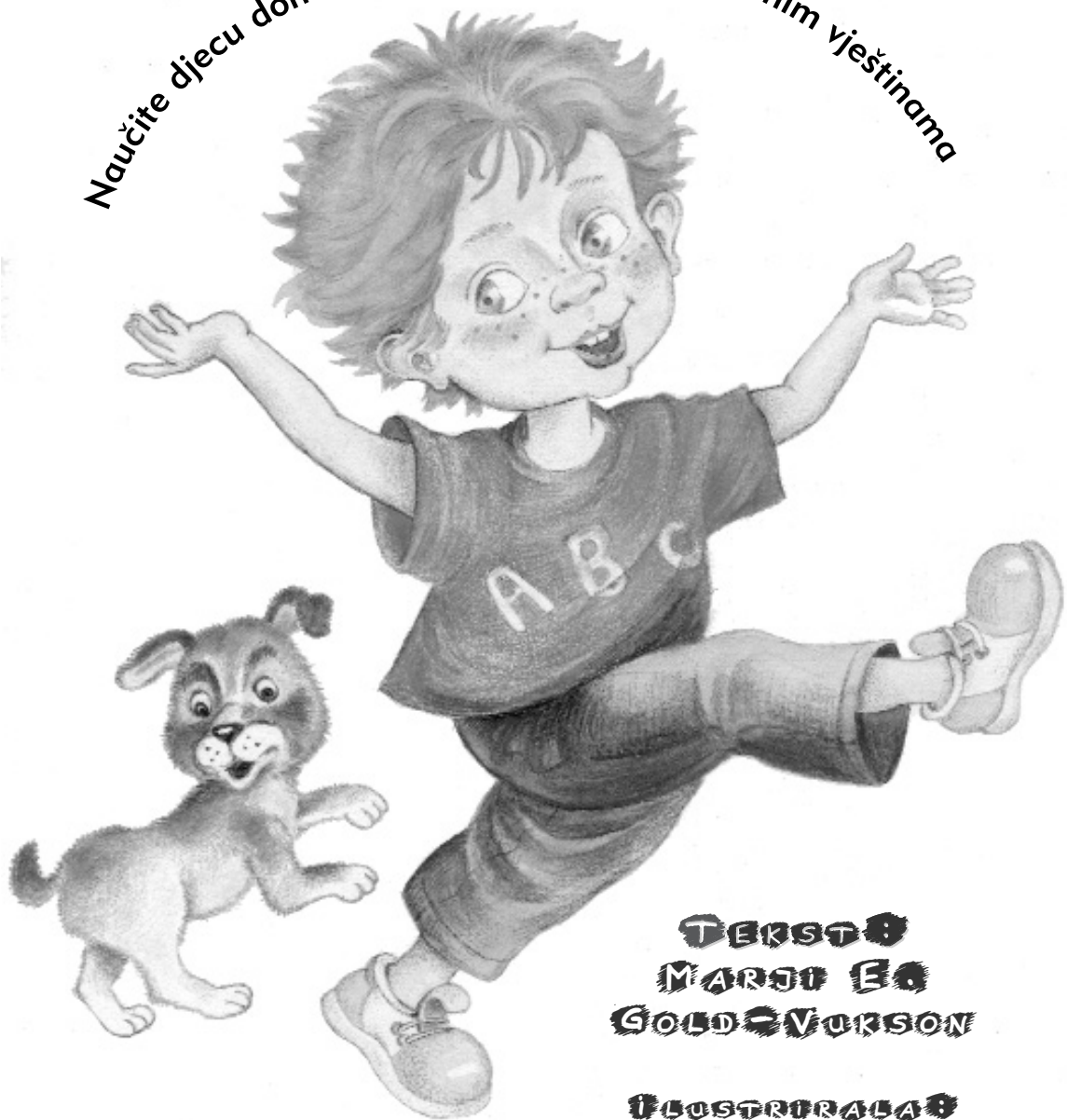

Što ću sad?

Naučite djecu donošenju mudrih odluka i životnim vještinama

TEKST:
MARSH E.
GOLDMANSON

ILUSTRACIJE:
ZOJA KRUMHOLZ

Naslov izvornika:

What Do I Do Now? A Kid's Book About Making Wise Decisions From A-Z

Copyright © 2003 Jalmar Press.

First published in the United States by Jalmar Press.

Copyright © za hrvatsko izdanje: Ostvarenje d. o. o.

Copyright © za ilustracije: Ostvarenje d. o. o.

Prevela i prilagodila: **ILONA POSOKHOVA**

Ilustracije u hrvatskom izdanju: **ZOJA KRUZHKOVA**

Lektura: **NANA MOFERDIN**

Obrada i prijelom: **OSTVARENJE**

I. izdanje: **TRAVANJSKI 2006.**

Nakladnik:

OSTVARENJE d. o. o.

Donji Vukojevac 12, 44272 Lekenik

tel/fax: 044 732-228, 732-230

<http://razvojdjece.crolink.net>

ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb
UDK 37.032.2(035)

GOLD-Vukson, Marji E.

Što ću sad? : naučite djecu donošenju
mudrih odluka i životnim vještinama /
tekst Marji E. Gold-Vukson ; ilustrirala
Zoja Kruzhkova ; <prevela i prilagodila
Ilona Posokhova> . - Lekenik : Ostvarenje, 2006.

Prijevod djela: What do I do now?

ISBN 953-6827-43-3

1. Kruzhkova, Zoja
I. Djeca -- Kognitivni razvoj -- Priručnik

460405097

ISBN: 953-6827-43-3

Uvod

Upute za odrasle

Vanjština (Jeste li vidjeli kako izgleda?!)	7
Posuđivanje (Vratiti ili ne?)	11
Tajne (Nikom ni riječi!)	15
Dijeljenje (Podijeli!)	19
Dobrota (Dobar kao kruh)	23
Ogovaranje (Jeste li čuli?)	27
Odanost (Odan prijatelju)	31
Pogreške (Ups!)	35
Poštovanje (Sva živa bića zaslužuju...)	39
Zavist i ljubomora ("Zelen od zavisti")	43
Svijest o okolišu (Čuvajmo prirodu!)	47
Strah ("U strahu su velike oči")	51
Bijes (Grrr!)	55
Roditelji (Sve počinje od obitelji)	59
Beskućništvo (Bez krova nad glavom)	63
Pitanja (Molim?)	67
Nasilje (Čuvaj se!)	71
Dugovi (U dugovima do grla!)	75
Otvorenost (Fuj, bljak!)	79
Ne (Nikako!)	83
Entuzijizam (Još jednom... s osjećajem!)	87
Nesnošljivost (Drukčiji su na udaru)	91
Mudrost (Pametna ili mudra?)	95
Zajedništvo (<i>Umoja</i>)	99
Integritet (Budi svoj!)	103
Ti (Tko?)	107
Uradi sam	111

U V O D

Odluke, odluke. Od trenutka kada ujutro otvori oči, svatko od nas je tijekom dana prisiljen donositi mnoštvo odluka. Iskočiti iz kreveta... ili još malo odrijemati? Pljeskavica i prženi krumpirići... ili mala salata s nemasnim preljevom? Nasmiješiti se i zagrliti klinge... ili progundati nešto o boli u nogama i nakon posla se srušiti ispred televizora? Dani su nam ispunjeni različitim izborima.

Naravno, ništa nas ne priječi u donošenju samostalnih životnih odluka. Ovi prizori samo su neki od primjera. Ostale odluke, čak i one svakodnevne, ponešto su ograničene društvenim običajima, kulturnim vrijednostima, javnim zakonima, pravima drugih i tako dalje. Bez obzira na to, donošenjem neke odluke mi ujedno izabiremo i njene posljedice.

Knjiga je oblikovana tako da djeci predškolske i školske dobi pomogne istražiti stvarne životne situacije i omogućiti im da vježbaju donošenje pravih odluka s pozitivnim posljedicama. Otvorene aktivnosti mogu se primjenjivati pojedinačno ili u grupi djece; pretvaraju rješavanje problema u iskustvo, potiču kognitivne i emocionalne reakcije; podupiru verbalne, konkretne i apstraktne odgovore; i namijenjene su djeci, omogućujući im da misle i odlučuju samostalno.

UPUTE ZA ODRASLE

Priručnik obuhvaća 26 cjelina koje se dotiču predmeta, tema i problema koji zaokupljaju današnje klince. Dvadeset sedma cjelina - "Uradi sam" - namijenjena je onim stručnim suradnicima, učiteljima, odgojiteljima i roditeljima pa čak i djeci koji žele uobličiti neke vlastite aktivnosti. Svakako vas molimo da ove materijale prilagodite situaciji, dobi i specifičnim potrebama vašega djeteta, razreda ili odgojne skupine.

DEFINICIJA

Svaku cjelinu predstavite definicijom pojma koji je ključan za odabranu temu (primjerice, "Vanjština", "Posuđivanje", "Tajne" ili "Dugovi"). Pojam se definira zato da bi djeca stekla jasan uvid u ono o čemu će se raspravljati. Ovaj dio možete proširiti tako što ćete djecu zamoliti da izmisle ili pronađu neke dodatne definicije samog pojma. Definiciju prilagodite dobi djece s kojom radite.

POZADINA I SVRHA

Svaki je problem potkrijepljen i opravdan znanstvenim činjenicama, nakon čega se obrazlažu svrha i cilj bavljenja danom temom. Zajedno oni predstavljaju polazište na temelju kojeg vi u svojstvu voditelja stvarate uzbudljivo i interaktivno edukativno iskustvo. Informacije navedene u rubrici "Pozadina" korisno je podijeliti s učenicima viših razreda osnovne škole. (Op. hrv. ur.: u nekim tematskim cjelinama podatke u rubrici "Pozadina" prilagodili smo hrvatskim uvjetima.)

RASPRAVA

Raspravu započnite odabirom jednog ili više pitanja ponuđenih u sklopu teme. Individualizirajte raspravu kako biste je prilagodili potrebama svojeg djeteta, odgojne skupine ili razreda. Naprimjer, pitanje iznesite pred cijelim razredom, podijelite razred na male debatne skupine ili popričajte s djetetom individualno. Druga je mogućnost da pitanja zadate za domaću zadaću. Djeca svoje odgovore mogu raspraviti u obitelji ili ih mogu napisati i donijeti u školu. (Molimo vas da prije prve rasprave utvrdite temeljna pravila ponašanja u raspravi. Ta pravila moraju uključivati prihvaćanje različitih mišljenja, slobodu izražavanja, zabranu uskakanja u riječ, itd.)

PROBLEMSKA SITUACIJA

Listić namijenjen djeci i popratna ilustracija prikazuju "škakljivu" problemsku situaciju s pitanjem na koje djeca trebaju odgovoriti. Umnožite zadatak i ilustraciju te podijelite po jedan primjerak svakom djetetu. Djeci predškolske dobi podijelite samo listiće s ilustracijom, a učenicima nižih razreda - i ilustraciju i listić sa zadatkom. Neka djeca promotre zadatak i popratnu ilustraciju. Ponudite im toliko objašnjenja koliko je potrebno da samostalno obave zadatak. Potaknite ih na raznovrsne, neuobičajene i kreativne odgovore. Nakon samostalnog rada djeca svoje odgovore iznose pred cijelim razredom. U radu s djecom predškolske dobi odgojitelji će ponekad morati prilagoditi sadržaj problemske priče, na što ih upućuju ilustracije, jer su namijenjene najmlađima. U skladu s time, učenicima viših razreda osnovne škole nastavnici mogu ponuditi problemske priče znatno kompleksnijeg sadržaja i potkrijepiti ih tematskim fotografijama ili reprodukcijama.

POPRATNI ZADATAK

Namijenjen je djeci školske dobi, uglavnom učenicima od petog do osmog razreda. Svaka cjelina sadrži mudru izreku ili citat povijesno značajne osobe. (Kad god je moguće, citat je popraćen biografskim podatkom, izvorom i datumom.) Izreka ili citat elaboriraju i definiraju temu. Od učenika se traži da procijene izreku ili citat i objasne njihovu povezanost s problemskom situacijom. U skladu sa specifičnim potrebama i dobi svojih učenika, nastavnici mogu pronaći dodatne citate i izreke, ili zamijeniti ponuđene drugima.

DODATNE AKTIVNOSTI

Dodatne aktivnosti namijenjene su nadograđivanju i daljnjem obogaćivanju tema. Namijenjene su djeci školske dobi, uglavnom učenicima od petog do osmog razreda. Postavljaju pred djecom izazov rada na dugoročnim i praktičnim zadacima. Zbog složenosti nekih zadataka, potrebno im je posvetiti više vremena. Pozivamo nastavnike da ponuđene aktivnosti dopune vlastitim idejama, u skladu sa specifičnim potrebama i dobi svojih učenika.

Kao odrasli često donosimo odluke *umjesto* djece, uvjereni da činimo "što je najbolje za njih". Oboružajte ih znanjem i ojačajte sposobnošću donošenja vlastitih odluka i podnošenja njihovih posljedica. Time ćete pokazati da vjerujete u njih, a i u vlastitu ulogu učitelja i vodiča.

Jeste li vidjeli kako izgleda?!

VANJŠTINA

Vanjština: vanjski izgled, ono što se vidi izvana.

POZADINA

Godine 1998. na Sveučilištu Exeter u Velikoj Britaniji provedeno je istraživanje koje je obuhvatilo 37.500 djevojčica između 12 i 15 godina. Zabrinjavajućih 57 posto djevojčica kao najveću i jedinu životnu brigu navelo je izgled (Anorexia Nervosa and Related Eating Disorders, Inc., 2003). Jesu li ti rezultati izravno povezani s činjenicom da 1 posto adolescentica pati od *anorexie nervose*, a 4 posto studentica od bulimije (ANRED, 2003)?

CILJ

Svrha cjeline jest pomoći djeci da razumiju kakvu ulogu u njihovom životu igra izgled, kako njihov vlastiti tako i drugih ljudi.

RASPRAVA

Raspravu na danu temu započnite odabirom jednog ili nekolicine sljedećih pitanja. Individualizirajte raspravu kako biste je prilagodili potrebama svojeg djeteta, odgojne skupine ili razreda. Naprimjer, pitanje možete iznijeti pred cijelim razredom ili podijeliti razred na male debatne skupine.

1. Što znači izraz: "Knjigu ne treba suditi po koricama"?
2. Zašto je nečiji osobni izgled važan? Treba li biti tako?
3. Što nekoga čini lijepim? Opišite lijepu osobu.
4. Kada biste mogli promijeniti nešto u svom izgledu, što bi to bilo?

Ili: zamolite djecu da smisle vlastita pitanja o izgledu i odgovore na njih.

PROBLEMSKA SITUACIJA

Umnožite zadatak koji se nalazi na sljedećim stranicama i podijelite po jedan primjerak svakom djetetu. Neka djeca promotre zadatak i popratnu ilustraciju (predškolci samo ilustraciju). Ponudite djeci toliko objašnjenja koliko je potrebno da samostalno obave zadatak. Potaknite ih na raznovrsne, neuobičajene i kreativne odgovore. Nakon samostalnog rada djeca svoje odgovore iznose pred cijelim razredom.

POPRATNI ZADATAK

Ovaj se zadatak može raditi u sklopu nastave ili se zadaje kao domaća zadaća. Napišite na ploču: Prije otprilike 2500 godina živio je basnopisac i rob Ezop. U svojoj basni "Vuk u ovčjoj koži" govori: "Izgled često vara." Što mislite, kakve veze imaju ove Ezopove riječi s pričom o novom dječaku?

DODATNE AKTIVNOSTI

- Pozovite psihologa da u vašem razredu održi govor kako tjelesni izgled utječe na život osobe.
- Potaknite učenike da proučavaju živote slavnih osoba poput cara Klaudija, Alberta Einsteina ili književnih likova poput Cyrana de Bergeraca, koje su, premda vanjstinom nisu odgovarale klasičnom pojmu ljepote ili pristalosti, fascinirale unutarnjim sposobnostima i vrlinama.

Jeste li
vidjeli kako izgleda?!

VANJŠTINA

Situacija: Danas vam se pridružuje novi dječak. Kosa mu je raščupana i neukrotiva, ima žućkaste i pomalo isturene prednje zube, kvrgava koljena i čarape različite boje i uzorka. On je u isto vrijeme najsramežljiviji - i najpametniji - klinac kojega ste ikad upoznali.

Što ćeš učiniti? (Stavi X ispod odgovora koji odabereš.)

Ignorirat ću ga.
Možda će otići.

Dobro ću se našaliti
na njegov račun...
naravno, kada nije
u blizini.

U vrijeme ručka
pozvat ću ga da se meni i
mojim prijateljima pridruži
za stolom.

(Napiši vlastiti odgovor.)

Aktivnost: Novi je dječak odlučio u školskim novinama objaviti oglas. Dovrši ga. Upamti, oglasi su skupi. Ograniči ga na 20 pomno odabranih riječi.

Tražim

prijatelja.

Uratiti ili ne?

POSUĐIVANJE

Posuđivanje: privremeno korištenje nečega, uz vlasnikovo dopuštenje i uz uvjet vraćanja vlasniku.

POZADINA

Prema istraživanju DebtSmarta, 70 posto ispitanika izjavilo je da je u prošlosti posuđivalo novac članu obitelji. Samo 38 posto njih reklo je da im je dug bio u cijelosti vraćen. Unatoč tome, 59 posto priznalo je da bi ponovno pozajmili novac rođacima. Pitanje posuđivanja stvari i novca među prijateljima dovelo je do sličnih rezultata: 59 posto ispitanika potvrdilo je posuđivanje novca prijatelju, 27 posto njih dug je bio u cijelosti vraćen i 37 posto pokazalo je spremnost da ponovno posude novac (DebtSmart Email Newsletter, 2002). Sve u svemu, čini se da posuđivači uglavnom izvlače kraći kraj. Koji je onda razlog njihove spremnosti da ponovno posude novac?

CILJ

Svrha cjeline jest potaknuti djecu na istraživanje osjećaja vezanih uz posuđivanje.

RASPRAVA

Raspravu na danu temu započnite odabirom jednog ili nekolicine sljedećih pitanja. Individualizirajte raspravu kako biste je prilagodili potrebama svojeg djeteta, odgojne skupine ili razreda. Naprimjer, pitanje možete iznijeti pred cijelim razredom ili podijeliti razred na male debatne skupine.

1. Koju stvar *nikada* ne biste posudili nekome ili od nekoga? Zašto?
2. Mora li se posuđeno uvijek vratiti? Obrazložite svoj odgovor.
3. Zamislite da ste od prijatelja posudili nešto vrlo posebno i onda to izgubili ili razbili. Što ćete učiniti?
4. Kad biste od svojeg omiljenog junaka ili junakinje mogli posuditi jednu stvar, što bi to bilo i zašto?

Ili: zamolite djecu da smisle vlastita pitanja o posuđivanju i odgovore na njih.

PROBLEMSKA SITUACIJA

Umnožite zadatak koji se nalazi na sljedećim stranicama i podijelite po jedan primjerak svakom djetetu. Neka djeca promotre zadatak i popratnu ilustraciju (predškolci samo ilustraciju). Ponudite djeci toliko objašnjenja koliko je potrebno da samostalno obave zadatak. Potaknite ih na raznovrsne, neuobičajene i kreativne odgovore. Nakon samostalnog rada djeca svoje odgovore iznose pred cijelim razredom.

POPRAVNI ZADATAK

Ovaj se zadatak može raditi u sklopu nastave ili se zadaje kao domaća zadaća. Napišite na ploču: Dramatičar i pjesnik William Shakespeare oko 1600. upozorio je u *Hamletu*: "Nemoj davati ni uzimati u zajam, jer sa zajmom često i sebe i prijatelja gubiš." Što mislite, kakve veze imaju ove riječi s pričom o posuđenom filmu?

DODATNE AKTIVNOSTI

- Potičite djecu da vraćaju ono što posuđuju - uključujući i knjige posuđene u knjižnici - vlasniku uz riječi zahvale (ili isprike, ako je potrebna).
- Recite djeci da zamisle nešto prilično skupocjeno (poput računala ili *playstationa*) što bi jako željeli posjedovati. Uputite ih da saznaju cijenu tog predmeta i zatim da se uz pomoć roditelja raspitaju u banci koliko bi "koštalo" uzeti tu svotu novca na kredit. Raspravite rezultate u razredu.

Vratiti li ne?

POSUĐIVANJE

Situacija: Tvoja prijateljica ima veliku zbirku crtanih filmova. Prošli mjesec posudila ti je film. Film ti se toliko svidio da ga želiš što dulje zadržati. Nikako da ga vratiš...

Što ćeš učiniti? (Stavi X ispod odgovora koji odabereš.)

Nastavljam smišljati isprike za nevraćanje filma. Vratit ću ga za koji dan.

Odmah ću joj vratiti film i zahvaliti. Štedim novac da si kupim vlastiti primjerak.

Znam da u dubini duše moja prijateljica želi da zadržim film. U svakom slučaju, ona ima toliko drugih crtića da joj ovaj uopće neće nedostajati.

(Napiši vlastiti odgovor.)

Aktivnost: Zamisli da tvoja prijateljica vodi dnevnik i povjerava mu svoje misli i osjećaje. Pokaži kako bi mogao izgledati ostatak stranice dnevnika:

Dragi dnevniče,

Prošli sam mjesec posudila prijateljici jedan od svojih omiljenih filmova. Zamisli!

Nikom ni riječi!

TAJNE

Tajna: ono što se nikome ne smije reći.

POZADINA

Premda čak i mala djeca cijene svoju privatnost (Melton, 1992), starijoj djeci privatnost postaje istinski pokazatelj neovisnosti te ide ruku pod ruku sa smanjenjem roditeljske kontrole (Macklin, 1992; Melton, 1992). Privatnost je moguće narušiti na mnogo načina. Jedan od njih je povreda tajne ili povjerenja. Određene situacije (npr. prijetnje samoubojstvom, zlouporaba droga, zlostavljanje djeteta), naravno, predstavljaju dilemu i zahtijevaju od učitelja da odmah izvijesti nadležne. Kako rješavate ova ograničenja povjerljivosti informacija sa svojim učenicima?

CIJELI

Svrha ove cjeline je voditi djecu dok razmatraju važnost čuvanja tajne. (Vidi također "Odanost".)

RASPRAVA

Raspravu na danu temu započnite odabirom jednog ili nekolicine sljedećih pitanja. Individualizirajte raspravu kako biste je prilagodili potrebama svojeg djeteta, odgojne skupine ili razreda. Naprimjer, pitanje možete iznijeti pred cijelim razredom ili podijeliti razred na male debatne skupine.

1. Postoje li situacije kada se tajna ne smije čuvati? Objasnite.
2. Jeste li ikada odali tajnu iako niste smjeli? Ako je odgovor "da", što se zbog toga dogodilo?
3. Navedite jedno područje svog života u vezi s kojim imate mnogo tajni?
4. Koja bi vas tajna najviše mogla iznenaditi?

Ili: zamolite djecu da smisle vlastita pitanja o čuvanju tajne i odgovore na njih.